

Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi tegevusaruanne 2007

ORGANISATSIOON

Seisuga 31.12.2007 oli ELNET Konsortsiumis 13 liikmesraamatukogu. Uus liituja alates 01.01.2007 oli Eesti Kunstimuuseum. Seoses liitumisega Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukoguga arvati liikmete hulgast välja Eesti Meditsiiniraamatukogu.

2007. aastal toimus 4 üldkoosolekut ja 8 juhatuse koosolekut. 11.04. 2007.a üldkoosolekul valiti järgmiseks kaheks aastaks juhatuse liikmeteks Martin Hallik (TÜR), Kaie Holm (TlnKR), Andres Kollist (TLÜAR), Mihkel Reial (RR) ja Vaiko Sepper (EHR). 11.04.2007.a juhatuse koosolekul valiti järgmiseks perioodiks juhatuse esimeheks Mihkel Reial.

Konsortsiumi üldkoosolekutel kinnitati 2006.aasta majandusaasta aruanne, 2007.aasta eelarve, tööplaan, liikmemaksu tasumise kord ja infosüsteemi ESTER arendused, 2008.aasta eelarve projekt, ELNET Konsortsiumi arengustrateegia 2007 - 2010. Kuulati ära informatsioon ESTERi Tallinna ja Tartu andmebaaside võimalikust ühendamisest, Eesti ühise artiklite andmebaasi loomisvõimalustest ning otsustati edaspidised tegevussuunad.

Seisuga 31.12.2007 oli ELNET Konsortsiumis 4,25 ametikohta ja 7 töötajat. Ajutised ja väiksemamahulised tööd tehti tööettevõtte- ja käsunduslepingute alusel. Tegevdirektorina jätkas Mare-Nelli Ius, infosüsteemi üldhaldurina Anneli Sepp (tegeles aasta jooksul ka infosüsteemi arendusülesannetega), infosüsteemi riistvara haldurina Kalju Kill Kask ja e-teadusinformatsiooni ühishangete administraatorina Marika Meltsas. Arendusjuht Riin Olonen naasis tööle 03.09. 2007.a, mistõttu oli võimalik jätkata suuremate, erinevate osapoolte ja huvide koordineerimist nõudvate projektidega.

Konsortsiumi 2007.aasta eelarve tulud ja kulud on ära toodud Lisas 3.

Olulisemast 2007.aastal

2007. aasta vältel toimusid raamatukogudes arutelud ELNET Konsortsiumi tulevikustrateegia üle. Nagu 1996. aastal, kui konsortsium loodi, nii on ka praegu infosüsteemi haldamine jäänud konsortsiumi põhiülesandeks. Teiseks oluliseks tegevusvaldkonnaks on kujunenud e-teadusinformatsiooni ühishangete koordineerimine ja läbiviimine. Sama liini jätkatakse ka järgnevatel aastatel.

Diskussioonides kujunesid põhiküsimusteks konsortsiumi liikmete erinevad võimalused infosüsteemi arendamiseks (liikmete erinevad huvid, tööjõu- ja finantsressursid jne). Kokkulepete saavutamise muutis keerukaks raamatukogude ressursside nappus ja erinevad prioriteedid. Samas on kõigi raamatukogude kasutajatel üks ühine huvi – võimalikult kiire ja lihtne otsing üle kogu infosüsteemi.

Küsimusi tekitas konsortsiumi edaspidine roll digiteerimise alases ühistegevuses. Jõuti kokkuleppele digiteerimisprojekti DEA edasises arendamises ja uue ühisprojekti „Eesti trükise punase raamatu nominentide digiteerimine” alustamises. Arengustrateegia koostamise perioodil oli raamatukogudel soodne võimalus selgitada teistele liikmetele oma prioriteete ja leida uusi koostöövõimalusi.

Administreerimistegevustest oli olulisem töö sisekorra eeskirjade ja riigihangete läbiviimise korra valmimine, tegelemine raamatupidamisprobleemidega ning asjaajamise korrastamine. Arvestades spetsialistide ja tegevuste jaotumist Tallinna ja Tartu vahel ning kontorite olemasolu mõlemas linnas, oleks perspektiivis otstarbekas luua virtuaalkontor. Kasutuselolev aegunud raamatupidamistarkvara ja kontoritehnika ei võimalda valdkonna arendamist tulevikku lükata.

2008. aastal on kavas

- 1) lahendada raamatupidamiskorraldus,
- 2) jätkata konsortsiumi dokumentide arhiveerimist ja alustada üleandmist Rahvusraamatukogu arhiivi,
- 3) kujundada konsortsiumi koduleht liikmete soovide kohaselt informatsiooni vahetamise kohaks.

INFOSÜSTEEM ESTER

Haridus- ja Teadusministeeriumi eraldas infosüsteemi hoolduseks ja arenduseks 2007.aastal oli 2 milj. krooni.

Täiendused infosüsteemis

Infosüsteemi üldhaldur viis Eesti Kunstimuuseumi raamatukogus läbi koolituse ja seadistas süsteemi *Millenniumis* töötamiseks. Raamatukogu seadis endale eesmärgiks aasta lõpuks sisestada ESTERisse 10 000 eksemplari, mis ka täideti.

Alates aprillist 2007 sai e-kataloogis ESTER eraldi otsida Tallinna Keskraamatukogus leiduvat lastekirjandust. Spetsiaalselt lastele kujundatud **lastekataloogi avalehel** (<http://ester.nlib.ee/screens/lastekataloog.html>) on lisaks tavalisele otsingule toodud kataloogi lehitsemiseks välja kuus suuremat teemagruppi koos alateemadega.

Tänu juunis-juulis tehtud koostööle firmaga *Syndetic Solutions* oli ESTERis võimalik näha ka paljude välismaal ilmunud raamatute **kaanepilte ja sisukordi**. Võimalik oli lugeda raamatuarvustusi ja otsida teisi sarnaseid raamatuid. Üksikute raamatute puhul oli juurdepääs ka täistekstile (esimesele peatükile). 2008. aastal on plaanis alustada pikaajalist koostööd mõne sarnast teenust pakkuva firmaga.

Alates teisest poolaastast pakuti e-kataloogis mitmeid uusi teenuseid.

Tallinna ESTERi kirjetele lisandunud nupp tekstiga: "EOD – telli digitaalkoopia". See on lugejale uudne teenus *eBook on Demand*, mida arendab Eesti Rahvusraamatukogu EL projekti raames ühena 13 Euroopa raamatukogust. Teenuse abil saavad lugejad e-kataloogist leitud teavikust tellida kohe isikliku digitaalkoopia ilma raamatukokku tulemata.

Minu ESTERisse sisselogimine on toodud e-kataloogi esilehele, et lugejakirjesse sisenemine oleks kiirem ja mugavam. Koostöös ülikoolidega on **e-kataloogi ESTER koostatud ainepaketid**, mis annavad võimaluse leida õppejõudude ainekursusteks valitud materjale. Ainepaketi avamisel on näha õppematerjalide loetelu, klõpsates pealkirjal saab vaadata raamatukogudes asuvaid eksemplare.

Oktoobris 2007 täienes **Tartu ESTERis** raamatukogude loetelu, mida saab kasutada otsingu piiramiseks esilehel. Lisandunud on TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, TÜ Mereinstituut, TÜ Õigusinstituut, TÜ Iuridicumi teabekeskus, TÜ Majandusraamatukogu, TÜ Kliinikumi Medinfo Keskus, TÜ Sotsiaalteaduskonna raamatukogu, Balti Kaitsekolledži raamatukogu.

Ammuoodatud uuendusena on nüüdsest võimalik teha eraldi otsing vaid **e-ressursside** hulgas. Siia on haaratud kõik kirjed, milles on link võrgujuurdepääsuga materjalidele. Nende hulgas on nii täistekstid, fotod kui videomaterjalid.

E-kataloogis sai iga raamatukogu **oma veebikujunduse**. Lisatud on raamatukogu kontaktandmed ja link koduleheküljele.

Koostöös Eesti Kunstiakadeemiaga valmisid e-kataloogi jaoks uue **originaalkujundusega ikoonid** teavikulaadide märkimiseks. Ikoonide autor on Eesti Kunstiakadeemia Avatud Akadeemia graafilise disaini üliõpilane Mark Tarnashinski.

Vastavalt lepingule Autorihüvitusfondiga edastati andmed Tartu Linnaraamatukogu ja Tallinna Keskraamatukogu eelmise aasta laenutustegevuse kohta.

Turvameetmete tõhustamiseks isikuandmete töötlemisel piirati *Patron* API ligipääsu.

Uuendati juhendeid personaalarvuti seadistamiseks tööks *Millenniumiga*.

Riistvara

Tartu serveris uuendati 8.veebruaril koostöös Microlinkiga serveri **kõvaketast**. Katkestusi töös ei olnud, replikatsiooni ajal aeglustus serveri töö ainult mõneks tunniks.

Pikaajalisi katkestusi kummagi serveri töös ei ole esinenud. Aasta jooksul oli paar juhtumit, kui süsteemi koormus kasvas üle lubatud piiri ja nõudis *Innovative Interf. Inc.* sekkumist. Nendepoolse puuduliku tagasiside tõttu ei saa garanteerida, et sarnased juhtumeid ei kordu.

TÜ majutusteenuse osana on TÜ Raamatukogu serveriruum varundatud **diisलगeneraatoriga**, seetõttu ei tohiks ka mitmetunnised elektrikatkestused segada serverite ja arvutivõrkude tööd.

Arendused

Valdav arendustegevus oli seotud **e-kataloogi uuendamisega**.

Võeti vastu *Innovative Interf. Inc.* pakkumine osaleda uue **Innovative tõlketarkvara Rosetta beta-testmises**. Tarkvara kasutuselevõtt kulges ladusalt. Infosüsteemide *Innopac* ja *Millennium* kasutajaliidese tõlkimine on mahukas töö, mis tuleks järgnevateks aastateks planeerida konsortsiumi tööplaani.

Võtsime vastu *Innovative Interf. Inc.* pakkumise osaleda Millenniumi uue tarkvara versiooni (Rel. 2007 beta) **testimises**. Põhjust selleks andsid mitmed süsteemis esinevad vead, mida *Innovative* lubas parandada järgmises versioonis. Novembris toimus tarkvara uuendamine Tartu serveris. Kuna uus versioon on ressursimahukam, siis ei saa seda testida Tallinnas, kus suurenev süsteemi koormus võib hakata igapäevast tööd häirima. Tartu serveris on *Rel. 2007 beta* töötanud ilma suuremate tõrgeteta ja mitmed vead on firma parandanud.

Koostöös Google ja *Innovative Interf. Inc.*-ga alusati Tartu ja Tallinna ESTERi indekseerimist **Google Scholarisse**. Testfail koosneb 5000 + 5000 kirjest. Meie tegevus märgiti positiivse näitena ära San Jose IUG-1 USA-s.

Artikliotsingu lihtsustamiseks kaaluti võimalusi Eesti ühise artiklite andmebaasi loomiseks. Tutvustati ükssteisele kasutusel olevate tarkvarade (*Millennium*, ISE, Biblioserver) praegusi tehnilisi võimalusi ja kaaluti, milline tarkvara oleks tulevikus perspektiivikaim. Otsustati võtta ühendust *Innovative Interf. Inc.*ga ja keskenduda *Millenniumi* võimaluste detailsemale tundmaõppimisele.

Firmalt *Innovative Interf. Inc.* osteti kaks toodet.

Deposit Collection võimaldab samaaegselt registreerida mitu laenutust ühele eksemplarile. Seda saab kasutada nt kogude deponeerimisel teistesse (eriala)kogudesse, raamatubussis, hoidlast lugemissaali laenutamiseks. Kuna *Innovative Interf. Inc.* tegi vea toote seadistamisel, sai seda funktsiooni kasutama hakata vaid Tartu süsteemis ja alles aasta lõpus. Eeltingimus selleks oli Rel. 2007 kasutuselevõtt. Tallinnas saab **Deposit Collectioni** tööle rakendada alles peale üleminekut Rel. 2007-le.

Patron Online Registration võimaldab lugejatel end ise registreerida raamatukogu kasutajaks. Selle toote rakendamine vähendab lugejateenindajate koormust eriti sügisel, kui lugejaks registreerub korraga palju üliõpilasi. Toode ei paku lahendust ID-kaadriga registreerimiseks ja selle rakendamiseks on puudu 1 väli (isikukood), mida raamatukogud on seni lugejakirjesse sisestanud, seetõttu on raamatukogude huvi olnud toote rakendamisel väike. Teisel poolaastal selgus, et *Innovative Interf. Inc.* vea tõttu saame kasutada vaid üht töölehte. Kuni selle vea likvideerimiseni ei ole võimalik toodet kasutada.

2008.aastal on kavas:

Eesti ühise märksõnastiku loomine,
Eesti ühise analüütikaandmebaasi loomine,
ESTERi riist-ja tarkvara uuendamine,
URL linkide automaatse ja regulaarse kontrollsüsteemi loomine ja linkide vahetus Tallinna ja Tartu andmebaaside vahel,
e-kataloogi täiendamine,
ID kaardi kasutusvõimaluste leidmine infosüsteemis ESTER,
liikmesraamatukogudes isikuandmete töötlemist reguleeriva dokumendi koostamine,
Tallinna ja Tartu andmebaasi liitmise ja ühise otsinguvõimaluse otstarbekuse ja maksumuse võrdelev hindamine.

E-TEADUSINFORMATSIOONI ÜHISHANKED

Haridus-ja Teadusministeeriumi eraldis hangeteks on suurenenud igal aastal, 2007.aastal oli see 19 580 000 krooni.

Läbirääkimised, kirjastuste esitlused, katsetused, ühishanked

ELNET Konsortsiumi läbirääkimised katsetuste tellimiseks, ühistellimuste uuendamiseks ja edaspidiste võimalike ühishangete kooskõlastamiseks raamatukogude vahel toimusid järgmiste kirjastuste ja infokompaniidega (loetletud tähestikuliselt):

- Alexander Street Press
- American Chemical Society
- American Psychological Association
- American Society of Microbiology
- American Institute of Physics, American Physical Society
- Blackwell Publishing
- Brepolis
- Britannica
- Burgundy Information Services
- Cambridge Scientific Abstracts (CSA)
- Cambridge University Press
- CSIRO
- EBSCO
- Elsevier, Cell Press
- Emerald Publishing
- IEEE
- Institute of Physics (IOP)
- Nature Publishing
- Naxos
- OECD
- Oxford University Press (OUP)
- Project Muse
- Proquest

- ResearchResearch.com
- Sage
- Springer
- Taylor & Francis
- Thomson ISI
- Wiley
- Wize Nordic AB

Aasta jooksul toimunud järgmised kirjastuste / infokompaniide esitlused:

28. septembril - *Google Scholar: Making it easier to find and read scholarly literature*. Esines Google-i esindaja Christian DiCarlo (*Strategic Partner Development*, Google) – Esitlus toimus Tallinnas Haridus- ja Teadusministeeriumi Tallinna esinduses ning videokanali vahendusel Tartus Haridus- ja Teadusministeeriumi majas.

4.oktoobril Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus ja 5.oktoobril Tartu Ülikooli Raamatukogus - *ISI Web of Knowledge* esitlus. Esines Jeff Clovis (*Director Customer Education & Support, Thomson Scientific, USA*).

Katsetuseks olid avatud järgmised andmebaasid (loetelus tähestikuliselt):

Britannica
CountryWatch
CSIRO e-ajakirjad
Kirjastuse Elsevier e-raamatud
ISI Essential Science Indicators
ISI Proceedings
Oxford Reference Online Premiere
Safari e-raamatud
SourceOECD
Taylor & Francis e-ajakirjad

Tellitud andmebaaside loetelu on toodud Lisas 2.

Olulisemast 2007. aastal.

EBSCO/eIFL projekt

Kuuendat aastat Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt finantseeritud EBSCO andmebaaside riigilitsentsi raames oli 2007. aasta lõpuks kasutajaks registreeritud 109 asutust. Tegelikke kasutajaid oli 55. Aasta jooksul tehti EBSCO andmebaasides kokku 870 942 päringut (2006. aastal 860 112 päringut, 2005. aastal 671 383 päringut), loeti/salvestati 278446 artiklit (2006. aastal 293 657 artiklit, 2005. aastal 301 703 artiklit). Suuremad kasutajad olid: TÜ, TLÜ, TTÜ, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, Mainori Kõrgkool, EBS, Tartu Meditsiinikool, Rahvusraamatukogu, Audentes, Riigikaitseakadeemia. Avalik-õiguslike ülikoolide osakaal päringutes oli 76% .

Olulisemad uued tellimused

2007. aastast sõlmiti kirjastusega *Elsevier* 3-aastane leping (nn *Academic Freedom* litsents, mis lubab juurdepääsu kõigile kirjastuse *Elsevier* ajakirjadele (v.a mõnede teadusseltside väljaanded) aastateks 2007-2009). Tänu ajakirjade laiemale valikule tõusis allalaaditud artiklite arv 31 % võrra (2007 a laaditi alla 256 537 artiklit).

Kirjastuse *Elsevier* andmebaasi Scopus testperiood lõppes 2006. aasta detsembris. Tänu ulatuslikule dubleerimisele *ISI Web of Science* ja teiste erialabaasidega, otsustasid kõik raamatukogud aasta lõpus tellimusest loobuda.

Teadlaskonna soovil osteti 2007. aastal siiski konsortsiumi pakkumise raames andmebaasi *Scopus* kasutuslitsents Tartu Ülikoolile ja Eesti Maaülikoolile.

2007. aastal toimusid olulised läbirääkimised infokompaniiga Thomson ISI, sõlmiti uus 3-aastane leping, mille tulemusel said juurdepääsu ISI tsiteerimisandmebaasile *ISI Web of Science* lisaks TÜ-le ja TTÜ-le ka TLÜ ja EMÜ. Samuti hangiti juurde andmebaas *ISI Proceedings*.

Probleemid ja suuremad väljakutsed

Ühishangete läbiviimist raskendab oluliselt alates 1. maist 2007 jõustunud uus riigihangete seadus, mis laiendas raamatukogude kohustusi riigihangete läbiviimisel. Kuna siiani puudus kogemus andmebaaside ja teadusajakirjade hangete korraldamiseks, on see muudatus kaasa toonud palju lisatööd, aja- ja närvikulu.

ELNET Konsortsium peab läbirääkimisi ja ostab andmebaase enamasti otse sisu tootjatelt (kirjastused või infokompaniid), kes sageli on ka toote ainupakkujad. Hankeprotsessi läbiviimine selles olukorras teeb raamatukogudele hankimise vähem paindlikuks ja toob ka kirjastustele ja infokompaniidele lisatööd, mis võib viia vastupidise tulemuseni – kaotame seni kehtinud soodustused.

Ühiselt hangitavate andmebaaside ja e-ajakirjade arv on viimastel aastatel märgatavalt suurenenud. Kirjastusmaastik ning ühes sellega lepingud muutuvad aina komplitseeritumaks. Kirjastused ühinevad, ajakirjad liiguvad ühe kirjastuse alt teise alla, teadusseltsid on oma ajakirju hakanud kirjastuste suurtest pakettidest (*big deals*) eemaldama. Et konsortsiumi liikmed oleksid pidevalt informeeritud, oleks vaja lepingute haldamise keskkonda ning reaalajas täiendatavat ühishangete kodulehte.

Elektrooniliste väljaannete komplekteerimise töörühm on võrgustik, mis tagab hangete koordineerimise ning 2007. aastal sujus töö vana sissetallatud rada pidi.

Aasta jooksul lahkusid töögrupist seoses raamatukogust töölt lahkumisega Tiina Loogväli ja Kai Paabumets. Uue liikmena lisandus töögruppi Kai Kalvik Tallinna Ülikooli Raamatukogu esindajana. Töögrupi liikmed vahendasid andmebaaside testkasutuse ja kirjastuste pakkumistega seonduvat infot oma raamatukogudele, korraldasid ja osalesid kirjastuste esitlustel, edastasid raamatukogude soove töögrupi juhile ning osalesid Haridus- ja Teadusministeeriumile esitatava teadusraamatukogude andmebaaside ühishanke kava välja töötamisel / kooskõlastamisel. TÜ, TTÜ ja TLÜ esindajad panid kokku ühiselt tellitava Safari e-raamatute kollektsiooni. Töögrupi liikmed saatsid arvamused ühishanke veebilehe arendusplaanide kohta.

Rahvusvaheline koostöö

Aktiivselt osaleti *eIFL (Electronic Information for Libraries)* Konsortsiumi töögrupis (*Content Task Force*) kogemuste vahetamisel, kirjastuste poolt pakutava hindamises ning uute läbirääkimiste algatamisel.

TÖÖRÜHMAD

2007.aastal reorganiseeriti konsortsiumi töörühmade struktuur. Senistest infosüsteemi ESTER töörühmadest jätkasid analüütika töörühm, kataloogimise töörühm (saades lisaks nimenormandmete temaatika), perioodika töörühm, liigitamise ja märksõnastamise töörühm. Tehniline töörühm reorganiseeriti haldurite koguks. Loodi teenuste töörühm ja digiteerimise ja mikrofilmimise töörühm.

Haldurite kogu

Aasta jooksul toimus 4 korralist haldurite kogu koosolekut (16.02.2007, 27.04.2007, 02.10.2007, 27.11.2007). Lisaks sellele saadi kokku ja toimusid arutelud kahel seminaril.

Koosolekud toimusid Eesti Maaülikoolis, Eesti Muusika ja Teatriakadeemias, Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus, Tartu Ülikooli Raamatukogus. Korralistel koosolekutel arutati kõigi uute rakendustega ja arendustega seotud küsimusi, tehnilisi tingimusi ja ajakava. Olulisteks teemadeks oli EOD, tuunitud veebikataloogi esilehed, Minu ESTERi uued funktsioonid, kursusekirjete, laenutuste ajaloo funktsiooni kasutuselevõtt, tarkvara ja riistvara uuendamine, uus artiklibaas, uute skoopide ostmise/loomine, *Patron Online Registration*, *Deposit Collection*. Olulise teemana käsitleti infosüsteemi kasutamise turvalisuse erinevaid aspekte.

Arutati aktiivselt IUG hääletusettepanekuid. Uuendati tööjuhendit olukorraks, kui võrk on ära, st *Millennium Offline* kasutamist. Tehti kokkuvõtted raamatukogude valikust järgmise aasta arendusteks ja koostati ühine pingerida esitamiseks ELNETi juhatusele. Mõtte- ja kõneainet pakkusid ka muudatused konsortsiumi liikmeskonnas, ettepanekud struktuurimuudatusteks ja üldise töökorralduse asjus. Kinnitati haldurite kogu töökord. Töögrupp tegi ettevalmistusi talve- ja suveseminaride läbiviimiseks.

Tartu Ülikooli Raamatukogu & ELNETi (teadus)raamatukogude talveseminar toimus 8.-9. märtsil Tartumaa Tervisespordikeskuses Elvas.

Seminari ettekanded ja arutelud toimusid kõige päevakajalisematel teemadel: ELNET Konsortsiumi töörühmade reorganiseerimisest, EÜM ja Ingridi märksõnastike tulevikust, püüti vastata küsimusele, miks sündis Estica projekti üleskutse. Ülevaade anti rahvusbibliograafia teavikute leidumusest Tartu ja Tallinna ESTERis ja raamatukogude digiprojektide hetkeseisust.

6. Eesti IUG ehk ELNETi suveseminar toimus traditsiooniliselt peale iga-aastast rahvusvahelist firma *Innovative Interfaces* raamatukogude infosüsteemi kasutavate raamatukogude konverentsi (15th IUG, San Jose, USA) kahes osas. Seminari valmistasid ette ja viisid läbi rahvusvahelisel konverentsil osalenud inimesed – Kalju Kill Kask, Reelika Punab, Urmas Sinisalu, Anneli Sepp.

Suveseminaris esimeses osas esitleti infosüsteemi uue versiooniga kaasnevaid rakendusi, uusi tooteid ja rahvusvahelise konverentsi muid teemasid ja konkreetseid ettekandeid. Samuti anti ülevaade eelkonverentsi teemadest. 2007. aastal toimus seminari esimene osa Tartu O. Lutsu nim. Linnaraamatukogus, osales umbes 60 inimest.

Suveseminaris teise osa eesmärk oli koostada tegevusplaan ja ajakava infosüsteemi uute toodete ja rakenduste testimiseks ja kasutusele võtuks. Seminar toimus 11.-12. juunil 2007 Vormsil, osa võttis osa 36 inimest, esindajaid oli kõigist ELNETi liikmesraamatukogudest.

Sissejuhatav teemakäsitlus oli Tallinna Ülikooli Sotsiaalteaduskonna Infoteaduste osakonna üliõpilase Leeles Palge bakalaureusetöö e-kataloog ESTERi kohta „Elektronkataloog ESTER kasutaja aspektist“. Hea meel oli tõdeda, et kasutajad on e-kataloogiga kokkuvõttes rahul, ESTERit peetakse heaks ja vajalikuks abivahendiks ning juba olemasolevate võimalustega pälvis kasutajate tunnustuse. Küsitlusest ilmnis kasutajakoolituse tähtsus, sest kõik lugejad ei tunne kõiki kataloogi võimalusi ja kogu funktsionaalsust. Seepärast jätkatigi kasutajakoolituse teemaga, peaarhitekt TÜ Raamatukogus koostatud ja läbiviidud infopädevuse kursusel veebikeskkonnas.

Teise seminaripäeva teemad olid kõik seotud lugejaga Tutvustati Eesti Kunstiakadeemias kursusetööna valminud kavandeid e-kataloogi ikoonidele. Arutati uusi tooteid, mis võimaldaksid lugejatel end ise raamatukogu kasutajaks registreerida, ning nende rakendamise probleeme. Päevateemadeks olid turvalisus ja autentimine infosüsteemis ja infosüsteemide vahel (nt õppeinfosüsteemid), ID-kaardi senisest laiem rakendamine.

Lepiti kokku järgmisest õppeaastast uut tüüpi kirjete kasutuselevõtt e-kataloogis. See võimaldab koondada ülikoolides õppematerjale loenditesse ja palju muud. Koostati ajakava uute rakenduste kasutuselevõtuks ja 2008. aasta hangete ettevalmistamiseks.

ELNET Konsortsiumi haldurite kogu igapäevaste suhtluskanalitena on kasutusel MSN, Skype ja oma postiloend. Enim tunneme puudust virtuaalsest kontorist, et töös olevaid dokumente oleks võimalik nii ühiselt vaadata kui täiendada.

Analüütika töörühm

Töörühmas on 11 liiget (juht Aurika Kruus, EKMR). Listis elnet-art@nlib.ee on 25 osalejat. Töökorra järgi on töörühma eesmärgiks ühtlustada ja koordineerida jada- ja jätkväljaannete ning artikli- ja konverentsikogumike artiklite bibliografeerimist.

Põhieesmärgiks oli 2007. aastal firma *Innovative Interf.Inc.* poolt artiklite andmebaasi pidamiseks pakutava tarkvaraga tutvumine ja ettevalmistustööd artiklite ühisandmebaasile üleminekuks. Arutleti ka seniste analüütiliste andmebaaside struktuuri teemadel, sest nii ühisandmebaasi loomist kui ühisisingu võimaldamist hõlbustaks tunduvalt andmebaaside struktuuri ühtlustamine. Oluline oli ka ajakirjade ja jätkväljaannete jaotus analüütilise bibliograafia koostamisel (sisuga oktoober 2007) ning allika välja sisestuse ühtlustamine ja parandamine.

Digiteerimise ja mikrofilmimise töörühm

Töörühmas on 9 liiget (juht Mihkel Reial, RR). Listis digigrupp@nlib.ee on 8 osalejat. Reglemendi alusel on põhiülesandeks digiteerimise korraldamine Eesti raamatukogudes kokkulepitud tööjaotuse, ajakava ning rahastamis põhimõtete alusel, arvestades ühtseid standardeid ja kvaliteedinõudeid. Listi vahendusel on jagatud informatsiooni digiteerimisest ja sellega seotud üritustest.

Kataloogimise ja nimenormandmete töörühm

Töörühmas on 23 liiget (juht Aurika Gergeležiū, RR). Listis elnet-kata@nlib.ee on 27 osalejat. Kataloogijad kasutavad ka laiema osalejateringiga listi (kata-list@nlib.ee), kus on 123 osalejat. Töörühma eesmärgiks on töökorra alusel ühtlustada ja koordineerida raamatute ja erilaadide kataloogimist ning nimenormandmete koostamist elektronkataloogis ESTER.

Olulisemad teemad on olnud raamatu MARC-kataloogimise juhendi täienduste arutelud, 10- ja 13-kohalise ISBNi märkimine, viiteväljad, töö veebilinkide sisestusreeglitega jmt kataloogimisküsimused. Täiendavalt on aastaringselt e-posti ja telefoni vahendusel arutatud ja lahendatud jooksvaid kataloogimisküsimusi.

Liigitamise ja märksõnastamise töörühm

Töörühmas on 13 liiget (juht Sirje Nilbe, RR). Listis elnet-lm@nlib.ee on 91 osalejat. Ka liigitajad ja märksõnastajad osalevad laiema osalejateringiga listis (kata-list@nlib.ee). Töökorra järgi on töörühma eesmärgiks ühtlustada ja koordineerida liigitamist ja märksõnastamist elektronkataloogis ESTER.

Pidevat kontakti hoitakse e-posti teel. Lisaks liigitamise ja märksõnastamise üksikküsimustele arutati ka e-kataloogile ESTER UDK otsiabi koostamist ja märksõnastike EÜM ja INGRID liitmist. Oluliseks teemaks 2007.aastal oli Eesti üldise märksõnastiku ja INGRIDi baasil koondmärksõnastiku loomine. Kahe märksõnastiku automaatse liitmise test lõppes positiivselt ja teemaga otsustati 2008.aastal edasi minna.

Aprillis toimus ELNETi liigitamise ja märksõnastamise töörühma ning ERÜ liigitamise ja märksõnastamise toimkonna ühiskorraldusel üle-eestiline märksõnastamise seminar (üle 130 osavõtja). Mai algul sai valmis ja kättesaadavaks tehtud UDK täiendusvihik. TLÜ Akadeemilise Raamatukogu juhtkonna poolt küsitud ekspertarvamus endises Meditsiiniraamatukogus koostatava erialamärksõnastiku (EstMeshi) jätkamise otstarbekuse kohta päädis otsusega muuta EstMeshi register e-kataloogis ESTER nähtamatuks, välja arvatud TLÜ ARi skoobis.

Perioodika töörühm

Töörühmas on 13 liiget (juht Anne Kliimask, TÜR, aasta esimesel poolel enne töörühma reorganiseerimist Külli Moont, TÜR). Listis elnet-per@nlib.ee on 14 osalejat. Töörühma liikmed on ka kata-listi liikmed. Töörühma eesmärgiks on töökorra alusel ühtlustada ja koordineerida jadaväljaannete kataloogimist elektronkataloogis ESTER.

Töörühm osales kataloogijate päeva korraldamisel. Esimesel poolaastal oli põhiteemaks viiteväljade kasutus. Teisel poolaastal oli töörühm suhteliselt passiivne.

Teenuste töörühm

Töörühmas on 13 liiget (juhid Ave Janu, TTÜR ja Ülo Treikelder, TrtLR). Listis elnet-laen@nlib.ee on 19 osalejat. Töörühma eesmärgiks on tutvuda *Innovative Interf. Inc.* pakutavate tarkvaratoodetega,

teha nende kohta ettepanekuid ELNET Konsortsiumi juhatusele ning ühtlustada ja koordineerida nende rakendamist. Võttes arvesse teenuste töörühma tegevuse eripära ning Tallinna ja Tartu süsteemide erinevat konfiguratsiooni, pidas asutamiskoosolek otstarbekaks valida töörühmale kaks juhti. Lisaks e-kataloogi ESTER lugejakuvade seadistamisele ja info kogumisele isikuandmete töötlemise praktika kohta on tegeldud *Innovative Interf. Inc.* toodetega *Millennium Offline Circulation* (koostati ka juhend), *Patron Online Registration*, *Deposit Collections* ja *Patron Web Services (Patron Update ja Fine Payments)*. Koostati kasutamishendid: *Millennium Offline Circulation*, kursusekirjed e-kataloogis, perioodika otsimine e-kataloogis. Raamatukogude ühisarvamuse kohaselt vajaks kooskõlastamist ja konsortsiumis kokkuleppimist ning vormistamist dokument, mis kooskõlastaks liikmesraamatukogudes isikuandmete töötlemise.

2007. aastal hakati aktiivselt kasutama videokonverentsi võimalusi ELNETi töötajate ja töörühmade vaheliste koosolekute pidamiseks TÜRIs ja RRIs.

KOOSTÖÖPROJEKT DEA

Partnerid

ELNET Konsortsium (riistvara omanik), Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu, Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu. Andmebaas DEA avati lugejaile 21.aprillil 2004.

Tööd DEA andmebaasiga:

- ettevalmistav töö digiteeritava ainestu *de visu* läbivaatamisel ja seisundi hindamisel
- skaneerimine
- pildifailide indekseerimine
- kontrollimine
- regulaarne lugejamoodulisse laadimine
- jooksva aruandluse ja andmebaasist ülevaadete koostamine
- microindex'is arendustööde ettevalmistamine ja koordineerimine
- lugejamooduli programmide täiendamine ja arendamine

01.12.2007. seisuga oli DEA andmebaasi skaneeritud 46 filmi (29 612 kaadrit), indekseeritud ja kontrollitud 119 filmi (70 129 kaadrit).

Lugejamoodulis //dea.nlib.ee täiendati 2007. aastal uue materjaliga järgmisi põhi- ja kaasväljaannete nimetusi:

Maaleht, Maamees, Wirulane, Ühendus, Järvamaa, Maa, Külaleht, Uus Eesti, Ühistegelised Uudised, Tallinna Post, Majaomanike Teataja, Narva Postimees, Sõnumed, Hommikuleht, Maa Hääl, Tulevik, Kodumaa Hääl, Meie Kodumaa, Kodumaa, Sotsiaaldemokraat

Riist- ja tarkvara olukord ja arendusvajadused

ELNET Konsortsiumi riistvara –server (väljalaskeaasta 2003) ilmutab vananemise tundemärke. IT tuge ning varundust organiseeris ja finantseeris ELNET Konsortsium. Tarkvara arendustega tegeles M. Jalakas. 2007. a uusi täiendusi peale ei laaditud.

KONGRESSID, KONVERENTSID, SEMINARID

1. Mare-Nelli Ilus, Anneli Sepp, Marika Meltsas, Kalju Kill Kask. Raamatukogude talveseminar Elvas 08. – 09. märts 2007.
2. Mare-Nelli Ilus. ESTLEXi seminar „Uued põhimõtted riigihangete alal” märts 2007.
3. Mare-Nelli Ilus. IFLA aastakongress Durbanis (LAV) 15. – 26.august 2007.
4. Mare-Nelli Ilus. Rahandusministeeriumi riigihangete seaduse koolitus 21. september 2007.
5. Kalju Kill Kask, Urmas Sinisalu, Anneli Sepp. IUG aastakonverents San Joses (USA).13.-17. mai 2007.
6. Kill Kalju Kask , Urmas Sinisalu, Anneli Sepp. Eesti IUG I ja II osa mai-juuni 2007.
7. Anneli Sepp. *Conference of Nordic and Baltic Music Libraries*.30.-31. august 2007.

ETTEKANDED

1. **Marika Meltsas.** Teaduse informatsiooniline e-infrastruktuur: hetkeseis ja vajadused ehk miks sündis Estica projekti üleskutse ? Teadusraamatukogude talveseminaril 8. märtsil 2007. Elvas.
2. **Marika Meltsas.** *Towards seamless access to research information.* eIFL peassambleel 9. novembril 2007 Belgradis.
3. **Anneli Sepp.** Teadusraamatukogud arvudes. ESTERi uudiseid ja uuendus. Digiprojektide hetkeseis – raamatukogude ülevaated. Teadusraamatukogude talveseminar 8.-9. märtsil 2007 Elvas.
4. **Anneli Sepp.** Koondkataloogi haldamine. Koostöö erinevate koondkataloogide vahel. Seminaril „Eesti raamatukogude koondkataloogid“ 28. märtsil 2007 Tallinnas.
5. **Anneli Sepp.** Kataloogimisprobleemidest ja nipidest. ELNETi kataloogijate päeval 28. mail 2007 Tallinnas.
6. **Anneli Sepp.** ESTERi uudised. TÜ raamatukogu kirjepäev 9. novembril 2007 Tartus.

NÄITARVUD 2007

LISA 1

Infosüsteem ESTER

Kirjete arv 31. 12. 2007

2007	Kokku	TALLINN	%	TARTU	%
Bibliokirjed	2 159 797	1 261 216	58.4 %	898 581	41.6%
Eksemplarid	6 256 126	3 829 051	61.2 %	2 427 075	38.8%
Lugejakirjed	346070	234 170	67.7%	111 900	32.3%
Normikirjed	109 455	55 973	56 %	53 482	48.8%

Andmebaasi kasv 2005-2007

aasta	Bibliokirjed		Eksemplarid	
	kokku	juurdekasv	kokku	juurdekasv
2005	1 818 600	218 600	5 462 300	521 300
2006	1 961 804	143 204	5 808 060	345 760
2007	2 159 797	197 993	6 256 126	448066

Laenusaktiivsus 2007

2007	Kokku	TALLINN	% koguarvust	TARTU	% koguarvust
Laenususi	2 359 358	1 346 061	57 %	1 013 297	43%
Pikendusid	1 562 212	465 122	30 %	1 097 090	70

Laenusaktiivsus 2004-2007

aasta	Laenususi		Tagastusi	Pikendusid	
	kokku	juurdekasv	kokku	kokku	juurdekasv
2004	1 983 290	353 290	1 920 859	1 189 656	246 656
2005	2 198 700	215 410		1 412 400	222 744
2006	2 284 884	86 184	2 255 340	1 417 401	5 001
2007	2 359 358	74474	2 338 839	1 562 212	144811

Tellitud andmebaasid (loetletud tähestikuliselt):

☐ American Chemical Society e-ajakirjad	TÜ, TTÜ, EMÜ
☐ American Society of Microbiology e-ajakirjad	TÜ, EMÜ
☐ APS/ AIP e-ajakirjad	TÜ, TTÜ, TLÜ
☐ Blackwell Synergy	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ
☐ Cambridge University Press e-ajakirjad	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ, EMA, RR
☐ Ebrary	TÜ, EMÜ, TLÜ
☐ EBSCO Academic Search Premiere	riigilitsents
☐ EBSCO Business Source Premiere riigilitsents	
☐ EBSCO CMMC	TÜ, TLÜ
☐ Emerald Fulltext, Backfiles	TÜ, TTÜ, TLÜ, RR
☐ European Research Online	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ, EMA
☐ Future Drugs, Future Medicine	TÜ, TTÜ
☐ Keesings	TÜ, TLÜ
☐ GeoRef (EBSCO Publishing)	TÜ, TTÜ
☐ Grove Art Online (Oxford Univ. Press)	TÜ, TLÜ, RR, EKA, TrtKR
☐ Grove Music Online (Oxford Univ. Press)	TÜ, TLÜ, RR, EMA, TrtKR
☐ IEEE Xplore	TÜ, TTÜ
☐ Inspec (EBSCO Publishing)	TÜ, TTÜ
☐ Institute of Physics e-ajakirjad (IOP)	TÜ, TTÜ, TLÜ
☐ ISI Journal Citation Reports	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ
☐ ISI Proceedings	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ
☐ ISI Web of Science	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ
☐ Kluweri ajakirjad (Springeri koosseisus)	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ, RR
☐ MathSciNet (Amer. Math. Society)	TÜ, TTÜ, TLÜ
☐ Nature (Nature Publishing) e-ajakirjad	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ
☐ Naxos Music Library, Naxos Spoken Word	TÜ, TTÜ
☐ Oxford Scholarship Online	TÜ, TLÜ
☐ Oxford Reference Online Premiere	TÜ, TLÜ
☐ Oxford University Press e-ajakirjad	TÜ, TTÜ, TLÜ, RR, EMÜ
☐ PROLA (American Physical Society)	TÜ, TTÜ, TLÜ
☐ ProQuest Dissertations	TÜ, TLÜ, TTÜ, EMÜ
☐ PsycINFO (EBSCO Publishing)	TÜ, TLÜ
☐ PsycArticles	TÜ, TLÜ
☐ Sage Premiere Online	TÜ, TLÜ
☐ Safari Books Online	TÜ, TTÜ, TLÜ
☐ ScienceDirect (Elsevier)	TÜ, TTÜ, TLÜ, EMÜ
☐ SciFinderScholar (Chemical Abstracts Service)	TÜ, TTÜ
☐ SPIE Digital Library	TÜ, TTÜ, EMÜ
☐ Springer Link e-ajakirjad, LNCS	TÜ, TTÜ, EMÜ, TLÜ, RR
☐ Springer e-book collection. Biomedical and Life Sciences	TÜ, TTÜ
☐ Zentralblatt MATH	TÜ, TTÜ, TLÜ

ELNET Konsortsiumi rahastamine

LISA 3

	Eelarve	2007.a
1.	Tulud kokku	29 921 499
1.1.	Liikmetasud	1 396 939*
1.2.	2007.a HTM sihtfinantseerimine	21 580 000
1.3.	2006.a HTM sihtfinantseerimine (lepingujärgselt kuni 15.02.2007)	1 244 423
1.4.	Kult. Min. sihtfinantseerimine	10 000
1.5.	Muud sihtfinantseerimised	3000
1.6.	Raamatukogude omafinantseerimine	4 130 706**
1.7.	Infosüsteemi arendusfond	848 171
1.8.	Intressid	429 276***
1.9.	Muud eraldised 2007.a kuludeks	179 347****
1.10.	Digikeskuse arendamine	99 637
2.	Kulud kokku	29 921 499
2.1.	Personalikulud	991 240
2.2.	Administreerimiskulud	56 459
2.3.	Personali kooolitus- ja lähetuskulud	133 840
2.4.	Seminaride läbiviimine	35 329
2.5.	Bürooruumide halduskulud (rent, telefon)	28 083
2.6.	Infosüsteemi ESTER kulud	2 981 980
2.7.	Arendusfond	725 000
2.8.	Juurdepääs e-andmebaasidele, litsentsid 2007	16 325 163
2.9.	Juurdepääs e-andmebaasidele, litsentsid, infosüsteemi arendus 2008.a.(lepingujärgselt kuni 15.02.2008)	8 001 269
2.10.	Digikeskuse arendamine	99 637
2.11.	Muud kulud (seadmed)	28 832
2.12.	Raamatukogude (liikmete) ettemaksed	121 600
2.13.	Eraldatud 2008.a kuludesse	393 067

*sellest 60 000 2008.a ettemaks, **sisaldab ESTERi arendust ja andmebaase, ***sisaldab nii 2006.kui ka 2007a intresse, **** sisuliselt tähendab 2006.a. jääke